

נשמה באש הג'הינום

שהיה נוהר לאולמות כמו עדר-כבשים. שלא התקומם נגד הבריגונים ולא התלונן על הסדרנים. ובעיקר — בעלי בתי הקולנוע, שכל זה לא היה איכפת להם. הם ציפצפו על הקהל.

בהדרגה נמאס לי להיות כבש, ולשלם עבור הזכות להתענות במשך שעות באווירה של הפקרות. ויתרתי אף על התענוג הישראלי הבילעדי של האזנה לבקבוקים ריקים, המתגלגלים לאט-לאט ממרומי השורה האחורונה אל תחתית השורה הראשונה.

בשנים האחרונות הלכתי לקולנוע פעם בחודשיים שלושה, וגם זאת רק אם הוצגו סרטים החשובים ביותר. לכן שמחתי כאשר באתי השבוע לקולנוע רבי-חן המחודש בתל-אביב. האולמות הם קטנים ואינטימיים, ויש סיכוי לצפייה בשקט. הבריון המצוי הוא פחדן עלוב-נפש. הוא זקוק לאלמוניות של אולם גדול וחשוך, לחוסר-האונים של קהל גדול. באולם של 75 או 150 מקומות, לא יוכל לפרוח ולהתפרח. ובאולם כזה אפשר גם להציג סרטים רציניים, שאינם בהכרח לפי טעמו של קהל רחב יותר.

אם זוהי התחלה של מגמה חדשה, אני עלול עוד להתחיל ללכת שוב לקולנוע, תחת לצפות בספינת האהבה או באריק שרון.

לא חלף עם הרוח

כשהייתי ילד התעניינתי בהירארכיה של כל דבר. אני זוכר שפעם, כשהייתי בן חמש או שש, הטרידה אותי השאלה מה קורה כאשר קיסר פוגש במלך. האם חייב המלך להצדיע לקיסר?

למדתי שהאריה הוא מלך החיות. העיט מלך הציפורים. הכריש מלך הדגים. בטהובן הוא מלך המלחינים. שקספיר מלך המחזאים. ידעתי, גם שגתה הוא מלך הסופרים, אך זה היה, אולי, פרי ידיעות הקדומות של הורי, חניכי התרבות הגרמנית.

ברבות הימים נוספו לרשימה פריטים נוספים. למשל: חלף עם הרוח הוא מלך הסרטים.

לא ראיתי את הסרט מאז שצפיתי בו. פעם-פעמיים, בקולנוע אופיר בתל-אביב, בשנות הארבעים. השבוע הלכתי לראותו מחדש. קצת חששתי, שמא תוסף עוד אכזבה לאכזבות שהאדם נוהל ברבות ימיו.

אני שמח לדווח שהחשש לא התאמת. חלף עם הרוח מהמם ומרגש כיום כמו בימיו הראשון. הסצנות, שנחרתו בזיכרוני, עמדו במבחן של דור. יותר מזה: מישחק של סקארלט או'הרה (וויאן ליי), רט באטלר (קלארק גיבל), אשלי (לסלי הווארד) ומלאני (אוליביה דה-האבילנד), עולה אף על מה שזכרתי. הם נהדרים, אחדי-אחד.

סקארלט בבגדיה האבל, שרגליה רוקדות בסתר מאחורי הדלפק. הזקנים המיביבים בבכי חרישי בקוראם את רשימת ההרוגים של קרב-גטיסבורג. המוני המתים והי גוססים, המוטלים אלפיהם בשורות ארוכות-ארוכות על פטי-הרכבת. אטלנטה הבוררת. אשלי הבודד, החורר מן הקרב. המיפגש של סקארלט ורט באטלר בכלא של היאנפים. הנשים הסורגות ומלאני הקוראת בקול-רם, בהמתנים לשיבת הגברים שיצאו לפעולת-תגמול. הרכיבה האחרונה של בוני הקטנה. סקארלט בערפל, כשהיא מגלה שהיא אהבת את רט. והמילים בנות-האלמוות: "אני אחשוב על זה מחר... אני חוזרת לטארא..." (ויש המחשבי

כולן. הוא יודע כי ההיסטוריה הדתית של ארץ זו היא בעלת עושר של גוונים וצבעים, פסיפס של דתות ואמונות הקשורות זו בזו ושהשפיעו זו על זו. ורק כולן יחד מהוות את התמונה הנהדרת שהפכה ארץ זו לארץ-הקודש בה"א הידיעה. מוקד לרגשותיהם של מאות מיליונים — פרסביטרי בלוס-אנג'לס, מוסלמי בג'אקארטה, ארמני בריו-דה-ה'ציירו, קאתולי בפקין.

הייתי פעם עד לשיחה בין הפאטריארך הארמני בירור שלים ובין יהודי אדוק זה, וחשתי באהבה ההדדית השוררת ביניהם.

עתה ראיתי חוברת, שעליה מתנוסס שמו של ליפל. שמה (באנגלית) ספרי-החגים הכל-אמונותי בארץ-הקודש, 1982. הוא מכיל בסדר כרונולוגי את כל החגים של כל הדתות בארץ, בחוספת ביאורים קצרים. זהו ספר חינוכי מאין כמוהו.

הנה עמוד-לדוגמה:

● **יום רביעי עד יום ראשון, 21.4 עד 25.4:** ה-21 באפריל הוא היום הראשון של חודש רידואן ל-בהאיים. העדה: בהאיים. זוהי תקופת-הג הקשורה במייסד הכת הבהאית, בהא-אללה, שהכריז ביום זה. בשנת 1863, על שליחותו, הבהאים חוגגים יום זה בכינוסי-שימחה וקוראים מסיפרי-הקדוש. הם גם מבקרים את ידידיהם ונותנים להם מתנות. אולם אין טכסים דתיים מחייבים וקבועים.

● **יום שישי, 23.4:** חג ג'ורג' הקדוש. העדה: אנגליקנית.

● **יום השבת, 24.4:** חג מאריה הקדושה קליאר פאס. העדה: קאתולים. מאריה היא אמו של קליאופאס, אחת משלוש הנשים בשם מרים שעמדו ליד הצלב. מיוחד לירושלים. תפילות.

● **יום השבת, 24.4:** יום השואה הארמני. העדה: ארמנים. יום-זיכרון ללילה שבו נאסרו כל המנהיגים הרוחניים והדתיים בתורכיה. מאורע שפתח את הטבח שבו נרצחו 1.5 מיליון ארמנים במלחמת-העולם הראשונה. הטבח מתואר בספרו של פראנק ורפל, 40 הימים של חוסר-דאג.

● **יום השבת, 24.4:** יום הנביא שועיב. העדה: דרוזים. מקום האירוע: נבי-שועיב, ליד כפר-חישין. ארבעה ימי-הג רשמיים, וביכללם ערב-החג. הנביא שועיב הוא דמות מרכזית בדת הדרוזית, והוא מוזהה חלקית עם יתרו, חותנו של משה. בימי-החג מתאספים המוני דרוזים, ונערכים טכסים חשובים בנוכחות אורחים.

● **יום ראשון, 25.4:** יום ראשון החדש. העדה: ארמנים. יום א' הראשון אחרי הג'יה-פסחה. תהלוכה מיוחדת לכנסית-הגואל על הר-ציון, לזכר רצח העם הארמני.

● **יום ראשון, 25.4:** יום ראשון החדש. העדה: ארמנים וסורים. מקום האירוע: הקתדרלה של גיימס הקדוש בירוש-לים והכנסייה של מארק ה-קדוש בעיר העתיקה, ירו-שלים. תפילות מיוחדות ל-זכר הסעודה האחרונה, ש-נערכה לפי המסורת הסו-רית בתדר זה.

● **26.4:** עלייה ל-קבר חוגי המעגל. העדה: יהודים. מקום האירוע: חצור הגלילית. שימחה ליד הקבר. חוגי מוזכר בתלמוד כעושי-נסים, אדם אדוק וקדוש גדול. בשמו קשורים כמה וכמה מעשים בלתי-רגילים.

● **יום שישי, 27.4:** יום הזיכרון לחללי צה"ל. העדה: אזרחי ישראל. מקום האירוע: בתי-הקברות הצב-איים. בתי-הכנסת והבתים. טכסי-זיכרון ממלכתיים. אבל לאומי. כל מקומות-השעשועים סגורים.

וכן הלאה, לכל ימי-השנה, שפע של מידע מרתק, שנאסף באהבה.

ליפל לא הזכיר את היום העיקרי בשבוע זה: יום פינוי סיני, שיהיה יום-אבל לרבים, ושצריך היה לראות יום-חג לכל, יום-השלום.

הכל מרוגזים על שלושת השליחים הישראליים ברומא, שערכו מיבצע-תרומות פרטי עבור לבי, הקרן לביטחון פול, מבלי שהנהלת הקרן ידעה על כך. השלושה מסרו לנושאים תעודות, שהיו אמורות לפתוח לפנייהם את שערי הקהילות היהודיות בעולם. לתורמים — מהגרים מברית-המועצות המתכוונים להמשיך בדרכם לאמריקה, תחת לעלות לישראל — נאמר כי כל קהילה יהודית תשמח לאמץ אל ליבה, אם יציגו את תעודת-התרומה. כך הפכה הקבלה על התרומה מעין תעודת-הכשר. או, ליתר דיוק, מעין תעודת-פטר, הפוטרת אותם מבחינה מוסרית מחובת-העליה לישראל.

הכל כועסים. אך יותר מכל כועסים ראשי ההסתדרות הציונית ועסקיה.

כי שלושת בעלי-היוזמה מתחרים בתנועה הציונית כולה. הם עושים בקימעות את אשר עושה ההסתדרות הציונית בסיוגות.

מזה עשרות בשנים מוכרים שליחיה של מדינת-ישראל וההסתדרות הציונית תעודות-פטר כאלה ליהודים ברחבי העולם. תמורת סכום מתאים למגזר היהודית המאוחדת, למיפעל הבונדס או לקרן ציונית אחרת, יכול כל יהודי לקבל תעודה שבה נאמר, למעשה: אינך חייב לעלות לישראל. אתה יכול להיות יהודי טוב וציוני טוב בכל קהילה יהודית בעולם. יש לך חלק בישראל ונחלה בציון, מבלי לטרוח.

הכל תלוי, כמובן, בסכום. תמורת סכום של — נניח — עשרת אלפים דולרים אתה יכול להתגאות בצה"ל ובניצחונותיו. מבלי לשלוח את בנך לארץ להילחם. אתה יכול להיות פטריט ישראלי מבלי להסתכן, מבלי לשפוך טיפה של דם או זיעה.

כמובן, אם אתה יורד ועריק מצה"ל, זה יעלה לך יותר ביוקר. תצטרך להוסיף סכום נכבד כדי לשקם אלוף בצה"ל.

אם תוסיף על כך תרומה מתאימה לגוש-אמונים או לצעירי-המפד"ל, תוכל להיות גם נץ, סופר-פטריט ויקירי-ירושלים-השלמה. למעשה, תוכל להיות פאשיסט ישראלי וליברל אמריקאי בעת ובעונה אחת. זה רק יעלה לך קצת יותר.

אין זאת המצאה ציונית דווקא. הכנסיה הקאתולית מכרה במשך מאות בשנים מחילה על חטאים — מניאוף ועד רצח — תמורת סכף מוזמן. (כאשר המצלצלים נכנסים לקופת-הכנסיה, / הנשמה קופצת מתוך אש-הגיהנום, ליגלג המשורר הגרמני.)

זהו עסק מצויין. מנוי וגמור עם בעליו להגן עליו מפני התחרות בלתי-הוגנת של פועלים בלתי-מאורגנים. מוסדות רציניים — כמו הכנסיה, המאפיה והמיפלה הקומוניסטית — אינם סובלים יוזמה פרטית. וההסתדרות הציונית היא מוסד רציני מאוד.

חג אחד חסר

רוב האנשים מכירים את ישראל ליפל רק כאיש שזרק את האבן הראשונה שגרמה למפולת, המאיימת לקבור תחתיה את הקאריירה של אהרון אביר-הצירא. ליפל היה מנכ"ל משרד-הדתות, ופיטוריו בידי אביר-הצירא פוצצו את הפרשה הגדולה.

אחרים מכירים את ליפל מקרוב יודע כי אדם חובש-דתי מני רבים.

אך מי שמכיר את ליפל מקרוב יודע כי אדם חובש-כיפה זה יש לו תכונה נדירה: הוא אוהב את הדתות של ארץ-ישראל. לא רק את הדת, אלא את הדתות

ליפל

סקארלט ואשלי

ביום יותר את הפסוק: "למען האמת, יקרתי, לא איכפת לי!"

שיא אחרי שיא. צחוק ובכי המספיקים לעשרה סרטים. לא היה סרט כמוהו, לפני ואחרי. הייתי מוכן לצפות בו במשך ארבע שעות נוספות.

קנאתי בצעירים, שראו את הסרט לראשונה. הם מגי-ביום בדיוק כמו הוריהם לפני 40 שנה. כמו הוריהם, הם פורצים בצחוק ברגע המרגש ביותר, אחרי שסקארלט הרגה את העריק, כשמלאני מופיעה בראש המדרגות בכותונת-לילה, ובידה החרב של אשלי.

לתימוני לא היה האולם מלא. האם הטלוויזיה קילקלה אותו?

הבקבוקים

המתגלגלים

פעם הייתי חולה-קולנוע. הייתי הולך לקולנוע פעם-פעמיים בשבוע. לא היה סרט חשוב שלא ראיתי.

בהדרגה נגמלתי מזה כמעט לגמרי. עזרו לי בכך הסדרנים, שהקימו רעש במצעע ההצגה. והבריונים, שהדליקו סיגריות ופיצחו גרעינים, או שפרצו בצחוק פרוע ברגעים הטרנאגיים ביותר, או ששרקו בחדווה בריגעי-מתח. והשוטרים, שבלטו תמיד בהיעדרם, והקהל,